PRIMA CAMPANIE DE EPURARE A CĂRȚILOR ÎN RSSM (1944-1945)

Vlada CONDREA,

studentă, anul III, Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 002.2:361.751.5(478)″1944/1945″ condreavlada055@gmail.com

Una dintre trăsăturile specifice regimurilor totalitare este cenzura informației difuzate în scris, vizual sau oral. În Uniunea Sovietică, la fel ca și în majoritatea statelor totalitare, a existat un organ special care se ocupa de controlul informației – Direcția Generală pentru Literatură și Edituri (în rusă: Главное управление по делам литературы и издательств), abreviat: Glavlit.

Conform Hotărârii cu privire la Glavlit [8, p. 32-33] din 6 iunie 1922, scopul oficial al înființării acestui organ era unificarea tuturor tipurilor de cenzură. Funcțiile Glavlitului prevedeau și verificarea bibliotecilor și librăriilor în vederea identificării literaturii „dăunătoare" din punct de vedere politic și epurării acesteia. Practica epurării cărților aplicată, inițial, în RSFS Rusă a fost implementată ulterior în toate republicile URSS. Ne propunem să analizăm prima campanie de epurare a cărților din RSSM organizată de către Glavlit-ul RSSM în perioada 1944-1945.

Probabil că Glavlit-ul RSSM și-a început activitatea o dată cu instaurarea puterii sovietice pe teritoriul Basarabiei, posibil în luna august a anului 1940 [3]. Dat fiind retragerea sovietică din Basarabia în 1941, Glavlit-ul, posibil că a fost eveacuat și-a suspendat activitatea pentru o anumită perioadă. Și-a reluat activitatea în 1943, încă aflându-se în evacuație, fapt confirmat documentar [3]. Glavlit-ul și-a reînceput activitatea de facto în primăvara lui 1944 la Soroca, după a doua anexare a Basarabiei. Prima campanie de verificare și epurare a cărților din biblioteci în RSSM a fost organizată în vara lui 1944. La 31 iulie 1944 biroul C.C. al P.C.(b)M. a ordonat: „Comisariatului Poporului al Învățământului, dar și Glavlit-ului RSSM „să facă ordine în biblioteci" și în termeni de două săptămâni să extragă „toată literatura" editată sau adusă în RSSM de către „ocupanții germano-români" [6, p.23]. Dosarele de arhivă ale fondului Glavlitului, din păcate, nu păstrează o listă de titluri și nu cunoaștem titlurile cărților epurate, în baza informației de care dispunem putem să presupunem că au fost epurate cărțile scrise în limba română.

În scopul verificării bibliotecilor din raioanele RSSM au fost trimiși în deplasări angajații Glavlit-ului [1, p.16]. În perioada 25 iulie – 1 august 1944, cenzorul Matvei Krupko a fost delegat să verifice și să retragă literatura din bibliotecile și școlile raioanelor Florești, Drochia, Tîrnova, Otaci și Ocnița, ale județului Soroca [4]. O altă deplasare a fost întreprinsă de cenzorul F.I. Bogatu, în perioada 7 august – 19 august 1944, de această dată fiind verificate bibliotecile din orașul Tiraspol și din raioanele Rîbnița, Camenca, Dubăsari, Grigoriopol, Tiraspol și Slobozia [5].

Verificarea bibliotecilor și epurarea cărților s-a încheiat în primele luni ale anului 1945. Cărțile în limba română editate până în 1940 și care au fost retrase au fost depo-

zitate în „biblioteci de tip închis, în subsoluri sau în depozite neadecvate”, uneori fiind distruse [7, p.515]. În urma războiului și a epurărilor de carte din 1944-1945 au fost distruse cca 12 milioane de cărți care făceau parte din fondul republican, conform cifrei oferite de șeful Guvernului RSSM, Gheorghi Rudi, într-o adresare către vicepreședintele Sovietului de Miniștri al URSS, Kliment Voroșilov [2, pp.107-108]. Secția de propagandă și agitație a C.C. al P.C.(b)M. explica acest deficit de literatură drept „rezultat al devastării și scoaterii din republică de către România a tezaurului livresc” [2, pp.107-108], fără să menționeze activitatea organelor de cenzură în acest domeniu.

În urma cercetării efectuate am stabilit că prima campanie de epurare de carte pe teritoriul RSSM a fost organizată în vara anului 1944 și a continuat până în primăvara anului 1945. Epurarea cărții românești clasificate de către sovietici drept „literatură fascistă” avea drept scop consolidarea puterii sovietice. În această campanie efectuată de către Glavlit-ul RSSM la ordinul organelor de partid epurate au fost epurate cărțile scrise în limba română, contribuind la sovietizarea și rusificarea locuitorilor RSSM.

Referințe:

1. ALEXANDREANU – SÎTNIC, Z. Constituirea organelor de cenzură în RSSM, În Știința, nr.1-2, 1997, p.16;
2. ALEXANDREANU-SÎTNIC, Z. Constituirea și funcționarea sistemului instituțional de cultură în R.S.S. Moldovenească (1944-1950). Teză de doctor în științe istorice. Chișinău, 1998. 178 p;
3. ANA DGAN, F.3209, inv.1, f.1;
4. ANA DGAN, F.3209, inv.2, d.1, ff.4-4 verso;
5. ANA DGAN, F.3209, inv.2, d.1, ff.6-6 verso;
6. BURLACU, V. Instituții culturale în Moldova. Anii 1944-1950. Chișinău, Editura GUNIVAS, 2002. 168 p. ISBN: 9975-70-153-1
7. GROSSU, S., LESCU, M. Mass-media în perioada postbelică. În: Panorama comunismului în Moldova Sovietică: context, surse, interpretări. Ed.:Liliana Corobca; pref. de Radu Preda. Iași, Polirom, 2019, pp.514-530. ISBN: 978-973-46-7846-4
8. БЛЮМ, А. Цензура в Советском Союзе. 1917—1991. Документы. Москва: РОССПЭН, 2004. 576 с. ISBN 5-8243-0520-X

Recomandat
***Liliana ROTARU**, dr., conf. univ.*